

GÂNDIREA CREȘTINĂ A CĂRTURARULUI VASILE GOLDIȘ**THE CHRISTIAN THINKING OF THE SCHOLAR
VASILE GOLDIȘ****Eugen GAGEA****Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad****Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației****Abstract**

The activity of Vasile Goldiș leads one to the conclusion that his European personality also bore the mark of a deep religiosity, the intertwining of his patriotism with Orthodox piety being carried to its fullest extent. Calling upon his thinking can help our Church, even today, in finding the appropriate solutions for all the many problems that torment us all. The content of the articles and addresses of Vasile Goldiș familiarizes us with his thinking, which, apart from its religious and ecclesiastic tone, also proves to possess a highly theological attitude in a general social and cultural context.

Key words: *European personality, moral religious principles, ecumenism, scholar***Cuvinte cheie:** *personalitate europeană, principii morale religioase, ecumenism, cărturar*

Din activitatea lui Vasile Goldiș reiese că personalitatea sa europeană a purtat și pecetea unei profunde religiozități, împletirea patriotismului său cu evlavia ortodoxă găsindu-și expresia maximă. Apelul la gândirea sa poate ajuta și astăzi Biserica noastră la găsirea soluțiilor cuvenite atâtor probleme ce frământă pe toți. Conținutul articolelor și cuvântărilor lui Vasile Goldiș ne familiarizează cu o astfel de gândire, care pe lângă nota religioasă și bisericească, într-un cadru general social și cultural se dovedește și de înaltă ținută teologică. Se recunoaște parcă vlăstarul unei familii preoțești, din care provenea și un membru al ierarhiei arădene în persoana episcopului Iosif Goldiș, el însuși fost profesor de teologie. Și apoi, să nu uităm că Vasile Goldiș a fost dascăl și ostenitor în instituții bisericești, având chiar înclinație spre misiunea sacerdotală, așa cum reiese din unele studii și cuvântări ale sale [1].

În calitatea sa de președinte al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, Vasile Goldiș a așezat la temelie Astrei „principii morale religioase” menite să întărească unitatea poporului român prin credință și respectul valorilor morale creștine.

Vorbind la *Sinodul extraordinar din anul 1902*, care a luat în dezbateră alegerea noului episcop al Aradului, Vasile Goldiș avea să spună: „Totdeauna în vremuri grele Biserica a fost scutul apărător al neamului nostru. De când poporul românesc s-a așezat pe plaiurile și câmpiile Daciei lui Traian, la necazuri și vijelii, scăparea lui a fost altarul și mângâierea lui credința în Dumnezeu.

Credința în Dumnezeu ne este și acum mângâiere și călăuză prin negura acestor zile grele, ce petrec biserica dreptmăritoare a răsăritului în Eparhia Aradului.” [2]

Vasile Goldiș face un apel preoțimii de a fi uniți în apărarea credinței strămoșești și să aprobe în unanimitate hotărârea Sinodului de a trimite o adresă împăratului în care să se solicite respectarea prevederilor articolului 98 din „Statutul Organic” privind conducerea treburilor bisericești, știind că trecuseră 7 luni de la declararea vacanței.

Sărbătoarea Sf. Paști constituie un deosebit prilej pentru mărturisirea credinței sale creștine și convingerea că va veni o zi când și neamul românesc va învia, fiind aproape întregirea lui.

Milioane de suflete păcătoase azi dinaintea altarelor luminate cerșind mărire și răzbunare, numai tu singur rămâi în umilința ta – spune Vasile Goldiș –, fără ură și gând de răutate, ci cu

iubirea propovăduită de cel răstignit cucernic te rogi pentru ai tăi, care își varsă sângele lor nu pentru mărire și răzbunare, ci ascultând poruncile dumnezeiești. Tu ai rămas curat, iar sângele tău nevinovat ce se varsă azi, aduce mântuirea ta.

Simțind că se apropie ziua cea mare a întregirii neamului, Vasile Goldiș mai notează în articolul său, *Paștele* [3]... „Plinirea vremii a sosit și iată pentru credința ta neclinintă, pentru îndelungata răbdare a ta și pentru suferințele tale de veacuri Cel de pe cruce, în a căruia cale ai umblat, îți zice *Învie!* Și tu, neam românesc, vei învia. Pregătește-ți sufletul pentru ziua cea mare, căci sunt aproape Paștile tale.”

Vasile Goldiș se referă aici la „învierea politică” a neamului românesc, adică întregirea lui, iar acest fapt se va împlini doar după 3 ani, în sfânta zi de 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia.

Înainte de manifestările publice, Vasile Goldiș a așezat la temelie deciziile sale propria conștiință, echilibrul și hotărârea în adoptarea de soluții optime la problemele concrete vizând politicile în domeniul învățământului, culturii, cultelor, economiei, minorităților, al afirmării principiului dreptului internațional, respectării drepturilor omului etc. Toate acestea exprimă crezul și fizionomia creștină a personalității sale, o concepție umanistă despre sensul vieții omului și al poporului, o filosofie racordată culturii și valorilor europene. Nota predominantă a personalității complexe a lui Vasile Goldiș a fost aceea de a se fi axat pe crezul spiritual și etic creștin-ortodox, pe o filosofie umanistă, care au fost liantul acțiunilor istorice inițiate și desfășurate pe parcursul întregii sale vieți.

În discursul rostit la 16 decembrie 1926 în Senatul României, Vasile Goldiș arăta că „Biserica ortodoxă este leagănul națiunii române. Ea a suferit prin lungul șir al veacurilor martiriul celor mai aprigi prigoniri, ca astfel să păstreze neîntinat sufletul genuin al neamului nostru.” [4]

Pentru vasta și neobosită sa activitate pusă în slujba celor mulți, Goldiș s-a bucurat în viață, ca și după moarte, de o unanimă cinstire. În articolul pe care „Tribuna” de la Arad i-l închină în 1909, sunt scoase în evidență trăsăturile luptătorului și militantului intransigent și clarvăzător, iar în „Patria” este prezentat un portret moral al omului care a țintit a fi un îndreptar al vieții noastre publice prin franchețea și realismul atitudinii sale. Alexandru Lapedatu îl numea „spiritul rector al acestor epocale evenimente trăite în România în primele decenii ale secolului al XX-lea, subliniindu-se ținuta sa de „înaltă conștiință românească și atitudinile sale de admirabilă demnitate națională.”

Un portret deosebit de viu și complex pe care publicistul Ion Clopoțel i-l făcea în 1923, în coloanele ziarului „Adevărul”, spunea: „Vasile Goldiș este eruditul cărturar care a dezvoltat o neîntreruptă activitate culturală a peste trei decenii, ca *secretar al Consistoriului din Arad* și om al condeiului. Om de cultură universală, cu un dar admirabil de a scrie, domnia sa mai este și un om al disciplinei și muncii intense” [5]. Admirator al cărturarului arădean, autorul conchide entuziast: „Hotărât, calm, energic, stăruitor, democrat și foarte cult, domnul Vasile Goldiș este una din rarele personalități superioare pe care le are țara întreagă.”

Concluzii

Gândirea creștină a cărturarului Vasile Goldiș s-a manifestat „în activitatea sa de-a lungul întregii vieți, ca profesor, ca autor de manuale școlare, secretar eparhial, orator strălucit, ziarist de mare curaj și militant pentru drepturile românilor aflați sub stăpânire străină, sufletul acțiunilor legate de Unirea de 1 Decembrie 1918, președinte al „Astrei”, omul de omenie, smeritul fiu al bisericii ortodoxe și Geniul român care a fost Vasile Goldiș.” [6]

BIBLIOGRAFIE

1. Timotei, Episcop al Aradului, *Cuvânt înainte*, în Vasile Goldiș, *Discursuri rostite în preajma Unirii și la Asociațiunea Culturală ASTRA*, Ed. Helican, Timișoara, 1994, p. 7-8

2. Goldiș, Vasile, *Prin noi înșine*, volum editat de Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” cu o prefață de Aurel Ardelean, Studiu introductiv, selecție de texte și note: Vasile Popeangă, Ed. Multimedia, Arad, 2000
3. Goldiș, Vasile, *Paștile*, în „Românul”, nr. 65, anul V, 1915
4. Gagea, Eugen, *Vasile Goldiș (1862 – 1934). Monografie istorică*, Ed. „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2008, p.270
5. Clopoșel, Ion, Candidaturile la președinția „Astreii”, în „Adevărul”, București, 30 iulie 1923, nr. 33, p. 2
6. Păcurariu, Mircea, *Cuvânt de suflet*, la volumul Eugen Gagea, *Vasile Goldiș (1862-1934). Monografie istorică*, p. 9